

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

19 oktober 2000

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

Vraag om uitleg van de heer Luk Van Nieuwenhuysen tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de extra uren rand- en taalgrenssubsidie

Vraag om uitleg van de heer Julien Librecht tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de problematiek van schulden op school en de maatschappelijke implicaties hiervan

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid

Donderdag 19 oktober 2000

VOORZITTER : De heer Gilbert Vanleenhove

– *De vraag om uitleg wordt gehouden om 10.42 uur.*

Vraag om uitleg van de heer Luk Van Nieuwenhuysen tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de extra uren rand- en taalgrenssubsidie

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Van Nieuwenhuysen tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de extra uren rand- en taalgrenssubsidie.

De heer Van Nieuwenhuysen heeft het woord.

De heer Luk Van Nieuwenhuysen : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, we hebben het hier terecht geregeld over de situatie van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. In de marge daarvan wordt af en toe gewag gemaakt van de situatie in de scholen in de rand en langs de taalgrens. Dat die aandacht nodig is, blijkt recent nog uit twee artikels die ik toevallig heb gelezen : een uit de Randkrant en een uit de Lijsterbes. De situatie in de randgemeenten is zodanig geëvolueerd dat er eigenlijk geen onderscheid meer is tussen wat gebeurt in Brussel met het Nederlandstalig onderwijs en in de faciliteitengemeenten. Met andere woorden, ook daar treft men een minderheid aan van kinderen uit Nederlandstalige gezinnen. De cijfers variëren van eenderde kinderen tot nog maar een vijfde. Ook daar treft men anderstalige kinderen aan die noch thuis noch op straat in staat zijn om Nederlands te spreken.

Brussel heeft bijzondere klasnormen. De rand moet het doen met extra uren rand- en taalgrenssubsidies, een ondersteuning waarmee ongeveer twee jaar geleden werd begonnen. Om die extra steun te krijgen, moet er een zogenaamd aanwen-

dingsplan worden ingediend, waarin de schooldirecties verantwoordelijk op welke manier ze de extra middelen gebruiken. Meestal wordt dat geïnvesteerd in een extra leerkracht of bijscholing van de leerkrachten.

Ik heb dan ook een aantal vragen. Zou het niet beter zijn om in de randgemeenten dezelfde normen te hanteren als voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel ? Ik vraag dat omdat u vroeger al eens op een schriftelijke vraag hebt geantwoord dat er een evaluatie zou worden gemaakt tegen het einde van het vorige schooljaar over de rand- en taalgrenssubsidie. Ik hoor dat er onder meer vraag is naar extra uren om de Vlaamse kinderen te helpen bij het handhaven van het niveau van hun moedertaal, zo ver is het al gekomen. Anderstaligen krijgen dan in een andere kleine groep een intensieve taaltraining op hun niveau.

Uit het artikel in de Lijsterbes blijkt ook dat het aanwendingsplan elk jaar opnieuw moet worden ingediend en dat er een evaluatie moet worden gemaakt van de voorbije periode. Blijkbaar was niet iedereen daarvan op de hoogte, want anders zou het departement Onderwijs wellicht geen brief hebben verstuurd naar de directies om daar de aandacht op te vestigen. Het probleem is dat de brief in de gemeenteschool van Kraainem vier dagen voor de zomervakantie bij de directie is aangekomen. Men heeft daar dan ook niet op tijd gevolg aan kunnen geven. Bijgevolg kan de school in kwestie geen aanspraak maken op de subsidie. Dit jaar is de taalhulp dan ook weggefallen en dat in een school waar minder dan 40 percent van de kleuters Nederlandstalig is en minder dan 55 percent in het basisonderwijs. Dat is toch geen gezonde situatie.

Het gekke is dat er wel degelijk een schoolinspectie is geweest het voorbije jaar. Er is een positief verslag gemaakt. Ik vraag me dan ook af of dat niet kan volstaan als evaluatie. Moet de schooldirectie

Van Nieuwenhuysen

zelf nog een aparte evaluatie maken ? Bijkomend had ik graag vernomen of er nog andere scholen in dezelfde situatie verkeren ? Kan de concrete situatie van de scholen die omwille van de laattijdige verwittiging de subsidie zijn misgelopen alsnog worden verholpen ?

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, dames en heren, op 26 juni 2000 werden alle Nederlandstalige basisscholen bij brief verwittigd dat het tijdelijk project extra lestijden rand- en taalgrensgemeenten zou worden verlengd, en dat de scholen reeds konden starten met de voorbereidingen van hun aanwendingsplan.

In de omzendbrief van 10 juli 2000 die de maatregelen voor de schooljaren 2000-2001 en 2001-2002 toelicht, was onder de aandachtspunten opgenomen dat het schoolbestuur de tijd had tot 20 augustus 2000 om een aanwendingsplan in te dienen. Ik besef dat die termijn inderdaad nogal kort was. Anderzijds kennen alle betrokken scholen de procedure en konden ze in hun planning rekening houden met de opmaak van het aanwendingsplan voor de zomervakantie.

De gemeenteschool van Kraainem heeft spijtig genoeg geen aanwendingsplan ingediend en kon dus ook niet in aanmerking komen om extra lestijden te ontvangen. Van de 25 in aanmerking komende scholen hebben er vier geen aanwendingsplan ingediend. Van deze vier scholen was er een die te weinig leerlingen had om in aanmerking te komen. Een tweede school had bij de toekenning extra lestijden schooljaar 1998-1999 en 1999-2000 geen aanwendingsplan ingediend. In een andere school was het aanwendingsplan bij de toekenning extra lestijden schooljaar 1998-1999 en 1999-2000 negatief geëvalueerd door de beoordelingscommissie. Of dit de reden is waarom deze school naar aanleiding van de nieuwe omzendbrief geen aanwendingsplan heeft ingediend, kan ik echter niet bevestigen.

Net zoals voor de tijdelijke projecten zorgverbreding en onderwijsvoorrang was het indienen van een aanwendingsplan een voorwaarde om extra lestijden toegekend te krijgen. Scholen die geen aanwendingsplan hebben ingediend, konden bijgevolg geen lestijden ontvangen.

Naar aanleiding van de vele discussies over zorgverbreding en problemen met aanwendingsplan-

nen op dat vlak, zijn het departement en het kabinet bezig met de uitwerking van een visietekst. Die zou rond 30 november, aansluitend op de begroting, in het parlement worden besproken. Uw vraag zal dan ook opnieuw ter sprake kunnen komen. We vragen ons af in hoeverre dit gegeven moet worden ingecalculeerd in de tijdelijke projecten van zorgverbreding, onderwijsvoorrangsbeleid, enzovoort. Het is belangrijk om daarover op dat moment van gedachten te wisselen omdat de problemen gelijklopend zijn. De situatie is nu nog wat ze is, maar we kennen de knelpunten van de aanwendingsplannen. We willen het goede ervan behouden en de rest transparant en eenvoudiger maken.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Julien Librecht tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de problematiek van schulden op school en de maatschappelijke implicaties hiervan

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Librecht tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de problematiek van schulden op school en de maatschappelijke implicaties hiervan.

De heer Librecht heeft het woord.

De heer Julien Librecht : Mevrouw de minister, dames en heren, deze vraag om uitleg steunt op een tweeledig uitgangspunt. Ten eerste is er artikel 4 van de Grondwet, waarin enerzijds staat : 'Iedereen heeft recht op onderwijs met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang is gratis tot het einde van de leerplicht'. Anderzijds is er het feit dat al decennia lang het als een aanvaard gegeven is gegroeid dat van de leerlingen, dus van de ouders, wordt gevraagd dat ze zelf heel wat extra behoeften betalen. Aangaande deze tegenspraak – schijnbaar of niet – blijkt de jongste tijd meer en meer commotie te bestaan zodat een bezinning terzake zinvol is.

Ik schets kort de situatie. Het probleem kreeg recent veel bekendheid via de pers. Er wordt ook door de scholen zelf meer ruchtbaarheid aan gegeven. Verder zijn er een aantal pertinente vraagstellingen gebeurd. In de pers hebben we kunnen lezen dat almaar meer ouders hun schoolrekeningen niet betalen. De scholen nemen ook steeds vaker een

Librecht

deurwaarder onder de arm. Het probleem bestaat in alle onderwijsnetten en in alle regio's.

Hoewel het onderwijssysteem een democratiseringsproces heeft doorgemaakt, is de school nog steeds de plaats waar het verschijnsel van maatschappelijke armoede vaak het eerst en het sterkst wordt bevestigd. Hierdoor heeft dit probleem zowel een opvoedkundige als maatschappelijke consequentie.

De Bond van Grote en Jonge Gezinnen maakte in dit verband enkele berekeningen. Voor de essentiële behoeften, zoals vervoer en/of schooluitrusting bedraagt de gemiddelde jaarlijkse kostprijs voor een leerling in de lagere school 8.672 frank en voor een leerling in het secundair onderwijs 17.202 frank. Er is een recente licentiaatsverhandeling van Veerle Vanhove – in samenwerking met de oudervereniging van het katholiek onderwijs maar ook de andere netten – die de jaarlijkse uitgaven respectievelijk op 15.000 en 40.000 frank schat.

In de Aalsterse regio werd een degelijk en uitgebreid onderzoek uitgevoerd. Het plaatselijke stadsbestuur heeft geprobeerd de omvang van het probleem in kaart te brengen. Het onderzoek in de regio en een bijkomende studiedag als afsluiting brachten toch wel enkele bevreedende resultaten aan het licht. Een eerste bevreedend resultaat is dat in die beperkte regio niet minder dan 318 leerlingen de rekeningen op school onbetaald lieten. Het gaat hier om bedragen die schommelen tussen 5.000 en 7.000 frank. Tweederde van de scholen kampen met het probleem van onbetaalde rekeningen, zij het niet allemaal in dezelfde mate. Uit dit onderzoek blijkt ook dat een deel van de ouders niet beschikt over voldoende financiële draagkracht om de toemaatjes te betalen. Dat zijn schoolmaaltijden, al dan niet educatieve uitstapen, culturele manifestaties, geïntegreerde leerperiodes, enzovoort.

Uit dit onderzoek bleek ook dat de problemen eigenlijk overal bestaan. Volgens experts op de studiedag heeft bijvoorbeeld een basisschool in Gent jaarlijks voor 100.000 tot 150.000 frank openstaande rekeningen. Op de studiedag in Aalst waren de experts, besluitend, het er roerend over eens dat er dringend een oplossing moet worden gevonden.

We kunnen ons afvragen wat de oorzaken zijn. Die zijn divers en vaak erg vaag, zodat ook hier moeilijk een exacte diagnose kan worden gesteld. Er zijn, ten eerste, ouders die niet kunnen betalen. Ten

tweede, er zijn ouders die erg nonchalant zijn en dat resulteert in een schuldenlast. Ten derde, er zijn ook ouders die misbruik maken van de kwetsbare concurrerende aard van ons schoolsysteem. Heel vaak heerst de mentaliteit : 'Het is toch maar voor de school'. Soms heerst ook de mentaliteit : 'Als het hen niet zint, gaan we naar een andere school'. Ten vierde, sommige ouders willen niet betalen. Het gaat daarbij niet zelden om gescheiden ouders die in tweedracht leven en die de zwarte piet naar elkaar doorschuiven. Kinderen mogen wat ze verdienen door een vakantiejob echter wel voor zichzelf houden. Dat brengt mee dat ze een GSM hebben en dat ze naar school komen met een dure motorfiets of wagen, terwijl hun rekeningen op school onbetaald blijven. Hoe dan ook, het gaat hier om een schimmig en kies gegeven binnen de opvoedkundige verhouding, een gegeven waarover sereen moet worden nagedacht.

Hoe reageren de scholen ? Door de moeilijke detectie en de sfeer van verborgenheid waarin het probleem wordt gehuld, bestaat voor het ogenblik binnen de scholen geen eenvormige strategie. Het blijft bij een aantal geïmproviseerde pogingen tot oplossingen, hetzij preventief hetzij repressief. Niet elke directie reageert even begrijpend op openstaande rekeningen. En zelfs met een zeker begrip en goede wil, blijft het bij die geïmproviseerde pogingen. Diverse directies 'bedelen' zich voor het ogenblik een ongeluk om hun leerlingen financieel bij te springen. Ik denk daarbij aan tombola's, taartenverkoop, zaalverhuur, schoolfeesten, eetmalen, enzovoort. Er zijn plaatselijke initiatieven genoeg. Ik noem het netoverschrijdend sociaal onderwijsfonds in Aalst. Dat fonds draagt de naam SOS, Schulden Op School. Het moedigt de hulp voor dergelijke zaken in de scholen aan. Dit fonds zou af en toe de grootste noden lenigen, zonder individuele dossiers bij te houden. Het wil dus geen OCMW zijn. Ik heb daar enkele bedenkingen bij, maar dat zou ons vandaag te ver voeren.

Er zijn ook 'kordate' reacties in scholen. Ik ken een geval van een ouderpaar met 11.000 frank schoolschulden dat op bevel van een advocaat de deurwaarder over de vloer kreeg. Er is me het betwiste standpunt bekend van een Antwerpse school, de Wilrijkse afdeling van Don Bosco. Op het einde van het schooljaar stuurde die een brief aan de ouders met de melding dat schoolrekeningen moesten worden betaald, een bankbewijs of contant geld moesten worden meegebracht. Leerlingen die de rekeningen niet betaalden, konden niet deelnemen aan het eindexamen. Uiteraard brengen deze reacties – ook al zijn ze misschien te begrijpen – veel onnodige en veelal pijnlijke maatschappelijke

Librecht

botsingen teweeg. Die zouden kunnen worden vermeden indien er een bepaald eensluitend standpunt zou worden uitgedokterd.

Mevrouw de minister, ik probeer tijdens mijn betogen steeds een positieve ingesteldheid aan te nemen. Ik probeer ook steeds enkele constructieve voorstellen te doen. Wellicht zou er vanuit de Vlaamse overheid een samenwerking met de scholen kunnen groeien. Ik denk aan een soort van scholenoverleg dat zou helpen bij het opstellen van een bepaalde financiële planning. Dat plan zou kunnen voorkomen dat schulden worden gemaakt of zich opstapelen. De Vlaamse Gemeenschap en de diverse onderwijsnetten zouden de specifieke behoeften moeten herbekijken en herformuleren en een antwoord formuleren op wat nu eigenlijk basisbehoeften zijn en wat extra behoeften.

Het groot aantal onbenutte studiebeurzen zou dringend bij de rechthebbende gezinnen moeten worden gebracht. Er moeten armoededetecterende criteria worden vastgelegd die het mogelijk maken zeer kort op de bal te spelen. In elk geval moet er uit zorg voor de goede sfeer in de scholen en uit zorg voor een vruchtbare verhouding tussen school en maatschappij dringend werk worden gemaakt van dit probleem.

Vandaar mijn vragen. Hoe wordt dit probleem door het beleid ingeschat? Kan de minister de concrete voorstellen onderschrijven en welke kunnen eventueel in een algemeen beleidsplan worden opgenomen? Welke andere concrete initiatieven kunnen in verband met deze problematiek worden ontwikkeld?

De voorzitter : De heer Van Baelen heeft het woord.

De heer Gilbert Van Baelen : Mijnheer de voorzitter, ik vind dit een uitermate boeiende vraag om uitleg. Op het einde begon ik echter toch een beetje te huiveren over de plaats en rol die de heer Librecht aan de overheid wil toebedelen. Hij heeft gelijk als hij stelt dat mensen steeds minder betalen. Vraag maar eens bij de OCMW's of aan diegenen die erkend zijn als schuldbemiddelaar in welke mate dat is toegenomen.

De fundamentele vraag is waarvoor deze schulden worden gemaakt. Scholen moeten eerst zichzelf onder de loep nemen, en bekijken welke soort van intra- en extramurosactiviteiten ze organiseren. De sociale controle wordt binnen de school voor de

leerlingen gigantisch groot en daarvoor moeten grote kosten worden gemaakt. De vraag is dan ook of de school zelf niet voor een deel kennis moet hebben van de sociaal-economische situatie van de leerlingen. De school kan dan zelf beslissen om de lat al dan niet wat lager te leggen, omdat de leerlingen het er financieel moeilijk mee hebben.

Ik vraag me af wat de plaats daarin is van de Vlaamse overheid. De overheid kan preventief mee stimuleren dat elementen bespreekbaar worden, maar ik huiver van richtlijnen over wat wel en niet kan. Het is goed dat de media op dit onderwerp springen omdat het op die manier bespreekbaar wordt. Voor mij is het essentieel dat scholen goed nadenken over wat ze organiseren en welke kosten eraan verbonden zijn en of die voor iedereen haalbaar zijn.

Inzake de studiebeurzen is het belangrijk dat wie er recht op heeft, ze ook daadwerkelijk aanvraagt.

De voorzitter : De heer Suykens heeft het woord.

De heer Lucien Suykens : Mijnheer de voorzitter, ik kan de argumentatie en vragen van de heer Librecht volgen. Het heeft echter niet alleen te maken met intra- of extramurosactiviteiten. In mijn vroegere leven werd in mijn school voor het boekenfonds 4.000 frank gevraagd van de leerlingen. Dat soort zaken moet in mijn opinie door de overheid, de inrichtende macht worden betaald. Leerboeken zouden gratis ter beschikking moeten worden gesteld. Als dat niet kan, gaan we de verkeerde weg op. Sommige scholen bijvoorbeeld schakelen gemakkelijk over op de moderne methode van invulcursussen, opgesteld door uitgeverijen met als doel de leerlingen minder te laten schrijven. Dat kost heel veel geld en scholen zitten op dat vlak met serieuze problemen. Ze moeten wel een beroep doen op de ouders. Uiteraard is er ook het probleem van extra activiteiten, zoals bosklassen. Een pak kinderen kunnen daar niet aan deelnemen en dan is de school verplicht om tombola's en dergelijke te organiseren.

De voorzitter : De heer Moreau heeft het woord.

De heer André Moreau : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, dit is een delicaat onderwerp en toch moeten we proberen er wat aan te doen. Er zijn een aantal vaststellingen, onder andere dat mensen steeds minder betalen. Er wordt een oplossing gevraagd die gesitueerd wordt in de relatie school-maatschappij. Ik wil dit uitbreiden tot school-maatschappij-gerecht. Sommige zaken komen wel degelijk voor de rechter.

Moreau

Er is het probleem dat geld niet in de schoolkas komt, maar omgekeerd is er ook het probleem dat geld uit de schoolkas verdwijnt. Leerlingen of personeel durven al eens geld te stelen. Dat leidt af en toe tot procedures voor het gerecht. De rechtspraak daarover is niet eensluidend. Er is geen duidelijkheid. Soms wordt de dader gestraft, maar soms ook niet. Het is een ingewikkeld probleem. Ik ben dan ook erg benieuwd naar het standpunt van de minister.

Onlangs kwam in de besloten zitting van de gemeenteraad van Tienen een geval naar voren van een werknemster die geld had doen verdwijnen uit een schoolkas. Er is daarover gestemd. 29 leden waren aanwezig : 17 pleitten voor een tuchtprocedure, 12 oordeelden dat dit zonder gevolg kon blijven. De volgende keer wordt dat opnieuw in besloten zitting besproken en komt die werknemster met een advocaat. Het oudste raadslid had een document bij met allerlei gevallen van rechtspraak waarbij geen straf werd opgelegd. Dat is toch erg. Dus, mevrouw de minister, het zal niet gemakkelijk zijn.

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, dat dit een belangrijk onderwerp is, is gisteren nogmaals gebleken in de media. Er bestaat een zekere gelijkenis, maar toch ook een verschil in benadering met betrekking tot het basisonderwijs en het secundair onderwijs. In het interview in 'Voor de Dag' gisteren haalde men de twee door elkaar. Het is belangrijk dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de twee niveaus, al was het maar omdat het secundair onderwijs intern moeilijk te benaderen is omwille van de verschillen tussen ASO, TSO, Kunstonderwijs, enzovoort. Dat heeft te maken met de specifieke materialen die men nodig heeft. In de hele discussie staan twee zaken centraal : eindtermen en overleg. Daar kom ik later op terug.

Een aantal grondwettelijke en reglementaire verplichtingen – die een vertaling zijn van een aantal andere belangrijke principes – hebben uiteraard ook een invloed op de onderwijsuitgaven. Ik denk aan de vrijheid van onderwijs, de kosteloze toegang tot het onderwijs, de duur van het leerplichtonderwijs tot 18 jaar, de relatief open toegang tot het hoger onderwijs, de hoge participatie aan het kleuteronderwijs, enzovoort. Dat zijn waardevolle prin-

cipes, maar ze brengen voor een aantal betrokkenen een kostenplaatje mee.

Ondanks hogervermelde vaststellingen en ondanks het Kinderrechtenverdrag dat bepaalt dat het basisonderwijs voor iedereen gratis ter beschikking moet staan en de staten verplicht worden 'passende maatregelen' te nemen om voor het voortgezet secundair onderwijs gratis onderwijs in te voeren en financiële bijstand te verlenen, moet worden vastgesteld dat het leerplichtonderwijs op dit ogenblik niet kosteloos is voor ouders.

De studie-uitgaven van ouders met kinderen in het basis- en het secundair onderwijs maken het voorwerp uit van wetenschappelijk onderzoek. Voor het basisonderwijs is het onderzoek uitgevoerd door Nicaise van het HIVA. Dat is afgerond. Voor het secundair onderwijs is het onderzoek door Bollens en Verhaeghe van de RUG verricht. De resultaten worden verwacht begin 2001.

In 1989 werden de studie-uitgaven van ouders met kinderen in het basisonderwijs berekend op 7.012 frank per kind voor een heel schooljaar. In 1999 bedroeg de gemiddelde studiekost 12.011 frank. Een kind in de laagste kleuterklas kost de ouders gemiddeld 7.127 frank, in het zesde leerjaar bedraagt dit gemiddeld 18.963 frank. Vervoer van en naar school vormt de grootste uitgavenpost voor de ouders. Dat bedraagt 34 percent. Dit wordt gevolgd door de uitgaven voor extramurosactiviteiten zoals schooluitstappen, meerdaagse reizen en zwemmen. Dit bedraagt samen ongeveer 20 percent. Op een niet onbelangrijke derde plaats komen eenmalige buitenschoolse kosten, zoals voor schoolfeesten, tombola's en klasfoto's.

Alhoewel deze kosten in se niets te maken hebben met het naar school gaan en niet verplicht zijn, gaat het toch duidelijk om meerkosten die ouders niet zouden hebben indien hun kind niet naar school zou gaan. Niet duurzaam schoolmateriaal neemt 16 percent van de algemene studiekost in beslag, duurzaam materiaal 9 percent en studiegebonden kleding 5 percent.

Naast de studiekosten werden ook nog een aantal andere kosten geïnventariseerd zoals de kosten voor eten en drinken op school, voor voor- en naschoolse opvang en voor buitenschoolse activiteiten. Het totale kostenplaatje van deze uitgaven bedraagt per kind gemiddeld 7.023 frank. Het onderzoek ging ook na welke gezins- en schoolkenmerken een invloed hebben op de omvang van de studiekost. Hoe verder men van school woont en hoe hoger het leerjaar, hoe groter de studiekost. Hoe

Vanderpoorten

groter het gezin, hoe kleiner de kost. De sociaal-economische achtergrond van het gezin speelt een eerder ondergeschikte rol in de omvang van de totale studiekosten. De financiële draagkracht van de ouders heeft geen impact op de studiekosten die aangerekend worden. Net zoals bij de gezinskenmerken hebben ook slechts weinig van de onderzochte schoolkenmerken een significante impact op de omvang van de studiekosten die aan ouders worden doorgerekend. Noch de situering van een school, in de stad of op het platteland, noch de grootte hebben een impact op de omvang van de kosten.

Uit het onderzoek worden volgende conclusies en aanbevelingen naar voren geschoven. De studiekosten op het niveau van het basisonderwijs zijn duidelijk weinig inkomenselastisch. Er is blijkbaar een bepaald niveau van uitgaven waar men niet buiten kan en waarop men blijkbaar ook niet kan besparen, zelfs al heeft men als ouder slechts beperkte middelen ter beschikking. Terwijl 12.000 frank een redelijke uitgave is voor een modaal gezinsbudget, is het dat niet meer als er verschillende schoolgaande kinderen zijn of als het een gezin met een laag inkomen betreft.

De onderzoekers pleiten voor een tussenkomst van de overheid voor de laagste inkomensgroepen via de kinderbijslag of via een systeem van studietoelagen. De onderzoekers pleiten er ook voor dat sommige kosten door de werkingmiddelen van de scholen zouden moeten gedekt worden mits verhoging van deze middelen. Vooral indien het kosten zijn die voortvloeien uit verplichtingen die aan scholen worden opgelegd.

Dan wil ik in detail ingaan op het element van de studietoelagen. De stelling dat er een groot aantal onbenutte studiebeurzen zou zijn, is foutief. Er bestaat geen vooraf vastgesteld aantal studiebeurzen. Begrotingsgewijs betreft het studiebeurzensysteem een budget zonder plafond. Iedereen die een studiebeurs aanvraagt en daar, volgens de gebruikte parameters recht op heeft, krijgt die ook. Wel is het zo dat geïnteresseerden zelf de stap moeten zetten om een beurs aan te vragen. Het is mogelijk dat een aantal mensen, die eigenlijk recht zouden hebben op een studiebeurs, geen aanvraag indienen. Niets wijst er echter op dat er een massaal aantal rechthebbenden geen aanvraag zouden doen. Dit is een veronderstelling die niet kan worden hardgemaakt, maar die wel een eigen leven is gaan leiden.

Toch onderneemt de overheid stappen om het aantal niet-aanvragers zo klein mogelijk te houden. Via een jaarlijks herhaalde uitgebreide informatie-campagne doet de overheid een degelijke poging om de rechthebbenden te stimuleren wel degelijk een aanvraag in te dienen. Die campagne bestaat uit een persmededeling van de minister, advertenties in kranten en weekbladen en in Klasse voor jongeren en ouders, verzending van aanvraagformulieren naar de scholen met de expliciete vraag het formulier bij de leerlingen te verspreiden. De verscheidenheid aan informatiekanalen maakt dat het op dit ogenblik bijna onmogelijk is om niet op de hoogte te zijn van het bestaan van een studiebeurzensysteem.

Een omgekeerd systeem, waarbij de overheid op zoek gaat naar mensen die in aanmerking komen voor een studiebeurs zou duur zijn in vergelijking met de veronderstelde winst die het zou opleveren. Ooit is het denkkader geopperd om de belastingaangifte te gebruiken om rechthebbenden te selecteren. Dat blijkt echter niet rendabel te zijn.

In 2001 wordt het budget voor het toekennen van studietoelagen verhoogd. De verhoging van de bedragen van de studietoelagen laat toe efficiënter tussen te komen in de directe studiekosten.

Dan is ook de aandacht gevestigd op klachten inzake kosteloosheid. Het lijkt mij niet zinvol dat de overheid zou specificeren wat basisbehoeften en wat extra behoeften zijn op school. Het heeft geen enkele zin dat de overheid hierin sturend optreedt door bijvoorbeeld lijstjes samen te stellen van wat kan en wat niet, omdat dit alleen aanleiding geeft tot eindeloze, niet op te lossen discussies.

Wel zijn er plannen om een uniforme klachtenregeling uit te werken inzake kosteloosheid voor het hele leerplichtonderwijs. Tot op heden was er enkel een klachtenprocedure inzake kosteloosheid voor het basisonderwijs. In 2001 zal één commissie laakbare praktijken worden opgericht voor het basisen secundair onderwijs. De bevoegdheid van de commissie zal worden uitgebreid, maar identiek zijn voor beide onderwijsniveaus. Die zal handelen over kosteloosheid, laakbare praktijken, sociale voordelen, sponsoring en reclame. In inspraak van meerdere onderwijsactoren zal zijn voorzien, zoals onder meer het Kinderrechtencommissariaat, ouderverenigingen en onderwijsexperts.

Kosteloosheid in het basisonderwijs zal in elk geval aan de realisatie van de eindtermen worden gekoppeld. De eindtermen vormden trouwens ook het uitgangspunt bij de verhoging van de werkingstoe-

Vanderpoorten

lagen om aan alle basisscholen de mogelijkheid te bieden gedurende één schooljaar gratis zwemmen aan te bieden. De scholen beslissen autonoom in welk leerjaar dit valt.

Op dat vlak moeten er voortdurend gesprekken worden gevoerd, ook in het kabinet. We zijn voor autonomie voor de scholen, maar af en toe is er nood aan gekleurd geld om te voorkomen dat bepaalde onderdelen volledig worden verwaarloosd. Dat is de reden waarom voor administratieve ondersteuning gekleurd geld voor het basisonderwijs is ingeschreven. Verder zijn we voorstander van een hoge mate van autonomie. Dat betekent ook op vlak van het organiseren van bepaalde activiteiten. Wat te maken heeft met de eindtermen zou in principe zo veel mogelijk gratis moeten zijn in het basisonderwijs. Dat betekent niet dat scholen niets anders mogen organiseren. Over die zaken moet wel grondig overleg worden gepleegd met de ouders.

We zijn er ook voor dat de scholen een soort van financieringsplan zouden opstellen. Dat kan bijvoorbeeld een bijlage zijn van het schoolreglement, zodanig dat dit bij inschrijving van een kind aan de ouders kan worden meegegeven. Zo weten zij waaraan ze zich moeten houden. Ouders hebben een aantal rechten, maar ook plichten. Is er om een of andere reden een probleem, dan kunnen ze altijd terecht bij de scholen zelf. In veel scholen bestaan wel degelijk regelingen om minderbegoeden te helpen, maar dat hangen scholen niet aan de grote klok om de drempel niet te verhogen.

Het opstellen van financieringsplannen kan het beste door de scholen zelf worden geregeld. Zij weten immers op welke manier de ouders van hun leerlingen het beste worden aangepakt. Een duidelijke planning vanwege de school voor het hele komende schooljaar met een bijhorend indicatief kostenplaatje, zou voor heel wat mensen onaangename verrassingen kunnen vermijden.

Gezamenlijke aankopen door de school voor alle leerlingen, maar ook duidelijkheid en uniformiteit

zodat kinderen en leerlingen niet voor iedere leerkracht aparte schriften of mappen moeten kopen, kunnen eveneens bijdragen tot een beperking van de kosten voor de ouders. In heel veel scholen is dat nu al het geval. De bedoeling is wel degelijk de kosten te drukken en niet met bepaalde firma's winstgevende afspraken te maken. Het belang van de leerling moet in elk geval centraal staan.

Via de centrale diensten van het Gemeenschapsonderwijs vernam het departement Onderwijs dat sommige scholen de inning van achterstallige betalingen koppelden aan dreigementen inzake niet-attestering. In het belang van het kind, de ouders en de school is het belangrijk – met het nodige respect voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer – te achterhalen, eventueel samen met het OCMW, wat de ware toedracht is bij wanbetalingen zonder over te gaan tot dreigementen.

Dan vat ik nog even samen. Voor het basisonderwijs stellen we dat alles wat te maken heeft met de eindtermen kosteloos moet zijn. De rest kan, maar er moet intens overleg worden gepleegd met de ouders. We zullen voorstellen om dat in de toekomst op te nemen in het schoolreglement zodat ouders bij voorbaat weten wat ze kunnen verwachten. Voor het secundair onderwijs zijn we er ons van bewust dat het volledig kosteloos maken van het technisch en kunstonderwijs moeilijk is. Via overleg moet men alleszins streven naar een standstill van de huidige situatie. Er moet ook heel duidelijk overlegd worden wat echt noodzakelijk is en wat niet.

Er zijn in deze discussie verscheidene verantwoordelijken : de ouders, de leerlingen die vaak graag dure uitrustingen hebben en de scholen zelf. Scholen moeten kritisch zijn en bepalen of dure zaken, zoals werkschriften die een keer kunnen worden gebruikt, echt noodzakelijk zijn.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

– *Het incident wordt gesloten om 11.34 uur.*
